

УДК 378.147.88

Н. О. ДЯЧЕНКО

кандидат педагогічних наук
Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ АНОТАЦІЇ ДО ПУБЛІКАЦІЇ В НАУКОВОМУ ВИДАННІ

У статті зауважено на труднощах, що виникають у студентів магістратури при написанні анотації. Здійснено аналіз наукових журналів, що входять до наукометричної бази IndexCopernicus, і зазначено, що науковим виданням бракує єдності у вимогах до оформлення анотації. Визначено основні рекомендації щодо її написання. На основі отриманих даних запропоновано використовувати прийом “Виріжай та вставляй” для вдосконалення навички написання анотації для студентів магістратури.

Ключові слова: анотація, вимоги до оформлення анотації, студенти магістратури, наукова публікація.

Проведення дослідження та оприлюднення його результатів у вигляді наукових публікацій є одним із основних видів науково-дослідницьких завдань не тільки для науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів, докторантів, а й для студентів, які навчаються на другому рівні вищої освіти. Результати досліджень мають бути доступними для інших фахівців і чинити потенційний вплив на наукове співтовариство. Якщо наукові журнали розглядати як основне джерело нової інформації, то опублікована стаття – це своєрідний засіб комунікації не тільки з фахівцями певної кваліфікації, а й із широкою аудиторією.

Написання наукової статті та представлення її в журналі для публікації забирає багато часу й часто є складним завданням, особливо для магістрів. Перешкодами до якісного викладу тексту для студентів є брак досвіду, недосконалість навичок писемного мовлення, необізнаність із вимогами наукового писемного стилю, страх невдачі тощо. Проте процес написання наукової статті є корисним інструментом для розвитку наукового мислення, навичок писемного мовлення, що дасть змогу майбутнім фахівцям спілкуватися в наукових спільнотах.

Наразі досить актуальними є дослідження з формування навичок академічного письма (Є. В. Васильєва [1], Л. В. Сазанович [15]); оформлення публікацій у наукових журналах (І. М. Женченко [5]); особливостей написання наукових текстів (Ю. П. Сурмін [16]), зокрема анотацій англійською мовою (І. С. Грицай [4], О. В. Тимошенко [17], С. В. Частник, О. С. Частник [19]). Проте майже відсутні публікації з питань написання анотації українською мовою згідно з новими вимогами до її оформлення.

Мета статті – дати практичні рекомендації для студентів магістратури щодо написання анотації до наукової публікації в журналах, що входять у наукометричні бази.

Для досягнення поставленої мети необхідно визначити сутність поняття “анотація”; проаналізувати вимоги до оформлення анотацій та на основі проведеного аналізу подати рекомендації щодо її написання.

Тлумачний словник української мови дає таке визначення: анотація – стисла бібліографічна довідка, характеристика змісту книги, статті тощо [18].

Анотація – короткі відомості про книгу, статтю, монографію з погляду призначення, змісту, виду, форми та інших особливостей [16].

Писемний центр університету Північної Кароліни анотацію визначає як самодостатнє, коротке й потужне представлення, що описує працю, більшу за розміром [20].

Отже, анотацію до статті визначаємо як стислу характеристику наукової роботи, що має певну структуру.

Здійснено аналіз вимог щодо оформлення анотації в 10 українських наукових журналах у галузі освіти, що входять у наукометричну базу IndexCopernicus. Вибір наукових видань здійснювали за індексом цитувань за результатами 2015 р. [10].

Результати дослідження показали, що вимоги до написання анотації схожі, проте відсутня єдність у стилі їх оформлення. Наведемо вимоги до оформлення анотацій у проаналізованих журналах (табл.).

Таблиця

Вимоги до оформлення анотації

№	Назва журналу	Вимоги
1	2	3
1	“Proceedings of the National Aviation University” (“Вісник Національного авіаційного університету”)	Містити не менше 150, але не більше 300 слів. Коротко повторювати структуру статті (цілі й завдання дослідження, методи, результати, висновки). Не містити посилань на літературу та аббревіатур (якщо це можливо) [2]
2	Журнал “Академічний огляд”	Анотації повинні бути інформативними та повністю зрозумілими, коротко представляти тему; в них зазначають основні результати та висновки. Анотації повинні містити від 250 до 500 знаків і розміщуються перед текстом статті [6]
3	“Неперервна професійна освіта: теорія і практика”; “Педагогічний процес: теорія і практика” та “Освітологія”	Для статей українською мовою подають анотацію укр. І рос. Мовами (500–1000 знаків), а також англ. Мовою (1500–2000 знаків). Для статей англійською мовою подають анотацію англ. І рос. Мовами та розширену укр. Мовою [10; 11; 12]
4	Збірник наукових праць “Інформаційні технології в освіті”	Анотація до статті має бути опублікована українською, російською та англійською мовами [8]
5	“Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка”	Анотація статті (6 рядків) українською мовою та російською ідентичні. Анотацію статті англійською мовою (250 слів) складають за таким планом: постановка проблеми, матеріал дослідження та його методи, виклад результатів, висновки [3]

Продовження табл.

1	2	3
6	“Порівняльно-педагогічні студії”	В анотації має бути чітко сформульовано мету, отримані результати дослідження та новизну роботи. Анотацію англійською мовою подають у розширеному варіанті (не менше 250 слів – 2 тис. друкованих знаків), а українською та російською мовами – 10 рядків (700 друкованих знаків) [14]
7	Науковий збірник “Педагогічна освіта: теорія і практика” Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка	Анотація українською мовою (250–300 знаків) та англійською (1800–2000 знаків) [13]
8	Засоби навчальної та науково-дослідної роботи	Стисла анотація має бути мінімум 1000 літер (для кожної анотації); трьома мовами (українською, російською та англійською). В ній треба коротко зазначити мету дослідження, основні результати та висновки. Анотацію можна подавати окремо від основного тексту [7]

Отже, з табл. бачимо, що 9 із 10 журналів вимагають писати анотацію трьома мовами: українською, російською та англійською. Кількісний обсяг української анотації варіюється від 250 до 700 знаків, однак виникають певні труднощі, щоб перевести слова в знаки або літери в знаки чи в слова. Тому бажано було б подавати цю інформацію в одній позиції – або знаки, або слова. Вимоги до анотації англійською мовою майже однакові, тобто вона має бути розширеною (до 2 тис. знаків) та мати певну структуру. Проте деякі журнали публікують анотації, що написані у вільному стилі, більшість журналів вимагають формальну структуру з певною кількістю слів (200–250).

Отже, для того щоб написати якісну анотацію, яка не тільки відповідає вимогам щодо її оформлення, а й є показником якості та цікавості самої публікації, треба дотримуватися таких основних правил.

1. Перед написанням анотації визначте її вид: описова або інформативна. Описова анотація коротка (не більше 100 слів). Її мета – описати інформацію, подану в статті, проте в ній не зазначають результати дослідження та не висловлюють власні судження. Інформативна анотація більша за розміром (від 200 слів) і складається з частини описової анотації, до якої додають результати дослідження, висновки тощо.

2. Структура анотації має повторювати структуру статті та включати такі частини: передумова, методи, результати та висновки. Детальніше розглянемо зазначені позиції:

а) передумова – це найкоротша частина, що описує певну інформацію, за обсягом не перевищуючи 2–3 речення. Дайте відповіді на такі запитання: Що вже відомо про предмет, що досліджується? Що невідомо про

предмет? Визначте, якою є проблема дослідження. Якщо збільшується обсяг передумов, відповідно, зменшується обсяг частини результатів, що для читача є основною інформацією;

б) методи. Ця частина повинна містити достатньо інформації, щоб читач зрозумів, що відбувалося й яким чином. Приклади питань для опису методів: Яким чином будувалося дослідження? Яким був розмір вибірки загалом або в групах? Яка тривалість дослідження? Яким чином вимірювалися початкові результати і як це було визначено?

в) результати. Це найважливіша та найбільша частина анотації, де читач має змогу ознайомитися з якісними або кількісними результатами дослідження. Описуючи результати, уникайте таких слів, як “маленький”, “дуже”, “істотний/значний” тощо;

г) висновки. Ця частина містить найголовніший висновок дослідження, оформлений декількома реченнями, та налічує 3 елементи: основний висновок, додаткові результати дослідження, перспективи подальших розвідок дослідження.

3. В анотації варто уникати: повторення назви статті, особливих вузькопрофільних термінів та їх визначення, не включати в її зміст інформацію, що не зустрічається в основному тексті статті.

4. Не використовують в анотації скорочення, умовні позначення та посилання на літературні джерела.

5. Коли анотацію написано, обов'язково перегляньте її ще декілька разів для того, щоб виключити зайві слова або додати ті, що посилюють її зміст.

Зазвичай процес написання анотації викликає в студентів певні труднощі, для спрощення цього процесу рекомендуємо використовувати прийом “Виріжай та вставляй”. Поетапно розкриємо застосування цього прийому:

- необхідно прочитати весь текст статті;
- підкресліть речення (фрази), що відображають ключові моменти в кожному структурному елементі статті;
- випишіть (виріжте) та розташуйте їх так, як вони зустрічаються в тексті;
- спробуйте одним реченням сформулювати сутність усієї статті;
- використовуйте допоміжні фрази, наприклад: “В останні роки дослідники зацікавлені в...”, “Попередні дослідження були зосереджені на...”, “Одним із найважливіших аспектів... це...”, “Стаття призначена...”, “У статті розглянуто ключові етапи...” тощо;
- із виписаних речень створіть один самостійний абзац за вищезначеною структурою.

Висновки. Отже, анотація – це єдина частина наукової публікації, з якою мають змогу ознайомитися всі без винятку читачі. Головне завдання автора в процесі написання анотації – це стисло, структурно та інформативно представити зміст статті. Для написання якісної анотації запропоновано рекомендації для студентів магістратури. Аналіз вимог до написання

анотацій у наукових журналах показав, що редакції не єдині в поглядах щодо її оформлення. Тому бажано було б для авторів формулювати більш чіткі інструкції з подання анотації, що включають певні деталі, наприклад, з яких частин вона має складатися.

Список використаної літератури

1. Васильєва Є. В. Навички та вміння, необхідні для реалізації академічного письма / Є. В. Васильєва // Мова. Культура. Бізнес. – Київ : Правові джерела, 2003. – Вип. 1. – С. 287–293.
2. Вісник Національного авіаційного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/visnik/index>.
3. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.zu.edu.ua/Required.php>.
4. Грицай І. С. Основні рекомендації щодо написання анотацій англійською мовою [Електронний ресурс] / І. С. Грицай // НТУУ “КПІ”. – 2014. – Режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1009>.
5. Женченко М. І. Оформлення публікацій у наукових журналах і збірниках: вимоги стандартів та видавничі реалії (на прикладі наукових видань НАН України) [Електронний ресурс] / М. І. Женченко. – 2011. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2011_05/20_Zhenchenko.pdf.
6. Журнал “Академічний огляд” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://duan.edu.ua>.
7. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.hnpu.edu.ua/ojs/zasoby/about/submissions#authorGuidelines>.
8. Збірник наукових праць “Інформаційні технології в освіті” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ite.kspu.edu>.
9. Наукометрична база IndexCopernicus [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jml2012.indexcopernicus.com/masterlist.php?page=1&3&1&2&area%5B%5D=S&area%5B%5D=SS&area%5B%5D=AH&disciplines%5B%5D=33&cntr%5B%5D=UKR&icv_from=0&icv_to=176.
10. Неперервна професійна освіта: теорія і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://npo.kubg.edu.ua/information.html>.
11. Освітологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://npo.kubg.edu.ua/information.html>.
12. Педагогічний процес: теорія і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://npo.kubg.edu.ua/information.html>.
13. Педагогічна освіта: теорія і практика Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://science.kpnu.edu.ua/portfolio/pedahohichna-osvita-teoriya-i-praktyka>.
14. Порівняльно-педагогічні студії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sce.udpu.org.ua/uk/правила-для-авторів>.
15. Сазанович Л. В. Формування навичок академічного письма на заняттях з англійської мови в медичному ВНЗ [Електронний ресурс] / Л. В. Сазанович // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 34. – С. 504–509. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_34_72.
16. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс] / Ю. П. Сурмін // НАДУ. – 2008. – Режим доступу: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/surmin.pdf>.
17. Тимошенко О. В. Особливості написання анотації англійською мовою [Електронний ресурс] / О. В. Тимошенко. – 2013. – Режим доступу: <http://www.confesp.fl.kpi.ua/node/1150>.

18. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eslovnik.com/анотація>.

19. Частник С. В. Написання анотацій та резюме англійською мовою : навчально-методичні матеріали до циклу практичних занять з курсу іноземної мови для аспірантів та пошукувачів [Електронний ресурс] / С. В. Частник, О. С. Частник ; Харк. держ. акад. культури. – 2015. – Режим доступу: http://www.ic.ac.kharkov.ua/Facs_Kaf/nmm_engl_15.pdf.

20. Abstracts [Electronic resource] // The Writing Center at UNC-Chapel Hill. – Mode of access: <http://writingcenter.unc.edu/handouts/abstracts>.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2016.

Дяченко Н. А. Практические рекомендации по написанию аннотации к публикации в научном издании

В статье обращено внимание на трудности, возникающие у студентов магистратуры при написании аннотации. Проведен анализ научных журналов, входящих в наукометрическую базу IndexCopernicus, и указано, что научным изданиям не хватает единства в требованиях к оформлению аннотации. Определены основные рекомендации по ее написанию. На основе полученных данных предложено использовать прием “Вырезай и вставляй” для усовершенствования навыка написания аннотации студентами магистратуры.

Ключевые слова: аннотация, требования к оформлению аннотации, студенты магистратуры, научная публикация.

Dyachenko N. Practice Guidelines of Writing Abstracts for Publication in Scientific Journals

One of the most important parts in the structure of the scientific paper is the abstract. Many recent studies have focused on the problem of the formation of academic writing skills, designing publications in scientific journals and writing an abstract in English. In this paper attention is paid on the Masters student’s difficulties in writing abstract (such as lack of experience, underdeveloped writing skills, ignorance of the requirements of scientific writing style, the fear of failure) and how to overcome them.

The data analysis of scientific journals is helped in achieving the main goal of the paper. The purpose of this paper is to give practical recommendations in writing abstract. The sample included 10 scientific journals from the database of Index Copernicus. With one exception, the data confirm that some journals publish abstracts that are written in free style, most journals require a formal structure with a certain number of words (200–250).

The main recommendations for writing abstract are identified. These are to determine the type of abstract, to match the structure of abstract with the structure of paper and contain the following parts, like the background, methods, results and conclusions. Based on the data, the usage of the method “Cut and Paste” for improving Master student’s writing skills of abstract is proposed. The steps (read the paper, underline the phrase, write it out or cut, locate in order, tell about the essence of your paper in one sentence and make a paragraph) of applying this method are revealed. It was proved that this method may help students to improve their thinking skills and at last to write a good abstract for their own paper.

The results of this analyze shows that the publishers are not united in requirements for writing abstract. It would be better to give clear instructions in submission the abstract.

Key words: abstract, abstract design requirements, students of Master, scientific publication.